

Kirje

12.7.2024

VN/32988/2023
VN/32988/2023-OM-40

Sisäministeriölle

Oikeusministeriön lausunto luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laeiksi siviilihenkilöiden osallistumisesta kriisinhallintaan annetun lain ja valtion virkamieslain 7 §:n muuttamisesta

Sisäministeriö on pyytänyt oikeusministeriön lausuntoa otsikkoasiassa. Oikeusministeriö esittää lausuntonaan seuraavan.

Kriisinhallintakeskuksen koulutuksesta perittävät maksut

Siviilihenkilöiden osallistumisesta kriisinhallintaan annettuun lakiin ehdotetaan lisättäväksi uusi 4 f §, jossa säädettäisiin koulutuksesta perittävistä maksuista siltä osin, kun niitä perittäisiin valtion maksuperustelain mukaista omakustannusarvoa alemmaa hintaa. Säännösehdotuksen mukaan

Kriisinhallintakeskus voi periä 4 §:n 2 kohdan nojalla järjestämänsä koulutukseen osallistuvilta valtion maksuperustelaisissa (150/1992) tarkoitettua omakustannusarvoa alemman koulutusmaksun, jos osallistuminen on tarpeen 1 §:ssä säädetyn toiminnan tukemiseksi.

Sisäministeriön asetuksella voidaan antaa tarkemmat säännökset niistä henkilöryhmistä, joilta peritään omakustannusarvoa alempi koulutusmaksu.

Oikeusministeriö kiinnittää huomiota siihen, että ilmaisu ”jos osallistuminen on tarpeen 1 §:ssä säädetyn toiminnan tukemiseksi.” jää säännöstarsolla hyvin avoimeksi. Voimassaolevan lain 1 §:n säännöksen mukaan

Tämän lain tarkoituksena on tukea Suomen osallistumista kansainväliseen kriisinhallintaan:

- 1) konfliktien ehkäisemiseksi ja rajoittamiseksi, oikeusvaltion ja muiden keskeisten yhteiskunnan toimintojen luomiseksi ja palauttamiseksi, rauhan ja vakauden ylläpitämiseksi sekä muiden näihin verrattavien toimien toteuttamiseksi;
- 2) Suomen, Euroopan unionin ja kansainvälisten järjestöjen kriisinhallintakykyjen kehittämiseksi; ja
- 3) poikkeuksellisesti muiden laaja-alaisten häiriöiden ja tuhojen lieventämiseksi.

Postiosoite
Postadress
Postal Address
Oikeusministeriö

Käyntiosoite
Besöksadress
Office

Puhelin
Telefon
Telephone

Faksi
Fax
Fax

s-posti, internet
e-post, internet
e-mail, internet

PL 25
00023 Valtioneuvosto

Eteläesplanadi 10
Helsinki

0295 16001
+358 295 16001

09 1606 7730
+358 9 1606 7730

kirjaamo.om@gov.fi
oikeusministerio.fi

Ehdotetun 4 f §:n 1 momentin säännöskohtaisissa perusteluissa täsmennetään tätä seuraavasti:

”Siviilihenkilöiden kriisinhallintakoulutuksen järjestäminen kuuluu 4 §:ssä säädettyihin kotimaan valmiuksiin, joilla tarkoitetaan sellaista toimintakykyä, jonka avulla Suomi voi osallistua siviilikriisinhallintaan (HE 164/2018 vp, s. 5). Kotimaan valmiuksien ja siihen kuuluvan koulutustoiminnan tarkoitus on ymmärrettävä 1 §:ssä säädetyn lain tarkoituksen valossa.”

Oikeusministeriö kiinnittää huomiota siihen, että säännösehdotuksen ja sitä koskevien säännöskohtaisten perustelujen valossa jää jossain määrin avoimeksi, millaiset tilanteet olisivat sellaisia, joissa ”osallistuminen on tarpeen 1 §:ssä säädetyn toiminnan tukemiseksi.” Esitysluonnoksen mukainen perustelu jää jossain määrin vaikeasti ymmärrettäväksi. Viranomaiselle asiassa jäävän harkinnan tarkkarajaisuuden kannalta jatkovalmistelussa olisi syytä pyrkiä täsmentämään ainakin säännöskohtaisia perusteluja siitä, millaisia tilanteita säännösehdotus tarkoittaisi käytännössä.

Ehdotetun pykälän 2 momentin mukaan sisäministeriön asetuksella voidaan antaa tarkemmat säännökset niistä henkilöryhmistä, joilta peritään omakustannusarvoa alempi koulutusmaksu. Tätä ehdotusta on perusteltu säännöskohtaisissa perusteluissa seuraavasti:

”Pykälän 2 momentti sisältäisi asetuksenantovaltuuden, jonka mukaan sisäministeriön asetuksella voidaan antaa tarkemmat säännökset niistä henkilöryhmistä, joilta peritään omakustannusarvoa alempi koulutusmaksu.”

Oikeusministeriö toteaa, että jatkovalmistelussa on syytä täsmentää perusteluja valitusta sääntelytasosta, miksi kyse olisi sisäministeriön asetuksella säädettävästä asiasta.

Asetuksenantovaltuus jää ehdotetussa muodossa kohtalaisen avoimeksi. Ehdotetun asetuksenantovaltuuden perusteluista on tällä hetkellä vaikea tunnistaa, millaista harkintaa asetuksenantaja saisi käyttää siinä, mitkä henkilöryhmät määriteltäisiin alemman koulutusmaksun piiriin. Asetuksenantovaltuuden täsmällisyyden ja tarkkarajaisuuden varmistamiseksi jatkovalmistelussa on syytä pyrkiä täsmentämään esitystä tältä osin, jotta asetuksenantovaltuuden mukainen asetuksenantajan harkintavalta olisi selvemmin rajattu.

Siviilikriisinhallintakeskuksen johtajan kansalaisuusvaatimus

Esitysluonnoksen 2. lakiehdotuksessa esitetään, että kriisinhallintakeskuksen johtajan virka liittäisiin valtion virkamieslain 7 §:n luetteloon viroista, joihin voidaan nimittää vain Suomen kansalainen. Säättämisympäristöperusteluissa sivulla 23 on todettu asiaa koskien:

”Ehdotus on merkityksellinen myös perustuslain 6 §:n yhdenvertaisuusperusoikeuden ja syrjintäkiellon kannalta. Kansalaisuus on sellainen 6 §:n 2 momentissa tarkoitettu muu henkilöön liittyvä erotteluperuste, jota ei ilman hyväksyttävää syytä saa käyttää erottelevan lainsäädännön perusteena (PeVL 26/2010 vp). Kriisinhallintakeskuksen johtajan virkaan asetettu kansalaisuusvaatimus ei ole hallituksen näkemyksen mukaan ongelmallinen perustuslain 6 §:n kannalta, koska vaatimukselle on hyväksyttävät syyt ja erotteluperusteen rajoitettu soveltamisala täyttää oikeasuhtaisuuden vaatimukset. Kansalaisuusvaatimuksen soveltamiskohde on määritelty riittävän täsmällisesti ja tarkkarajaisesti.”

Säättämisympäristöjaksossa vaikutetaan perustelevan tätä kansalaisuusvaatimusta lähinnä tällä virkkeellä:

”Edellä nykytilaa ja sen arviointia koskevassa jaksossa on selvitetty perusteet sille, miksi kansalaisuusvaatimuksen näkökulmasta Kriisinhallintakeskus voitaisiin rinnastaa asemansa

ja tehtäviensä puolesta sisäministeriön hallinnonalan virastoon ja sen johtajan virka viraston päällikön virkaan.” (HE, s. 23)

Arvioidessaan virkamieslain 7 §:ää vuonna 2017 perustuslakivaliokunta totesi säännöksestä seuraavaa:

”Ehdotus on merkityksellinen myös perustuslain 6 §:n yhdenvertaisuusperusoikeuden ja syrjintäkiellon kannalta. Kansalaisuus on sellainen 6 §:n 2 momentissa tarkoitettu muu henkilöön liittyvä erotteluperuste, jota ei ilman hyväksyttävää syytä saa käyttää erottelevan lainsäädännön perusteena (PeVL 26/2010 vp). Kansalaisuusvaatimukselle voidaan tässä tapauksessa katsoa olevan hyväksyttävät syyt, ja erotteluperusteen rajoitettu soveltamisala täyttää oikeasuhtaisuuden vaatimukset. Kansalaisuusvaatimuksen soveltamiskohde on määritelty riittävän täsmällisesti ja tarkkarajaisesti. Esitys on tältäkin kannalta arvioituna valtiosääntöoikeudellisesti ongelmaton.” (PeVL 33/2017, s. 3).

Oikeusministeriö kiinnittää huomiota siihen, että esitysluonnoksen säätämisyjärjestysjaksossa ei ole kuvattu tarkemmin, mitä olisivat tarkalleen ne perusteet, joiden katsotaan muodostavan hyväksyty syy erilaiselle kohtelulle. Perustuslakivaliokunta on vuonna 2017 kiinnittänyt vastaavan arvion siihen, että kyseisessä tapauksessa esitettyjen perustelujen johdosta kansalaisuusvaatimuksella on katsottu olevan hyväksyty syy. Oikeusministeriö katsoo, että jatkovalmistelussa säätämisyjärjestysjaksoon tulisi täsmentää tätä arviointia siitä, minkä seikkojen katsotaan olevan perustuslain 6 §:n kannalta hyväksyttävä syy kansalaisuusvaatimukselle.

Yksikönpäällikkö, osastopäällikön sijainen

Niklas Wilhelmsson

Lainsäädäntöneuvos

Lauri Koskentausta

VN/32988/2023-OM-40

Seuraavat henkilöt ovat allekirjoittaneet tämän asiakirjan sähköisesti /

Följande personer har undertecknat denna handling elektroniskt /

This document has been signed electronically by the following persons: